

УДК 378.016:37.091.26

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО МАГІСТРА ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ У СИСТЕМІ ОСВІТИ»

Коркішко О.Г.

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

У статті актуалізовано питання професійного зростання майбутніх магістрів педагогіки вищої школи. Акцентовано, що одним із головних завдань викладача вищу є формування з кожного студента фахівця своєї справи. Зазначено, що професійному становленню майбутніх магістрів ПВШ допомагає навчальний курс «Педагогічний контроль у системі освіти». Висвітлено зміст програми зазначеного курсу. Розглянуто самостійну роботу як одну з форм активізації знань і професійного становлення майбутніх магістрів.

Ключові слова: навчальний курс, педагогічний контроль, професійне становлення, майбутні магістри педагогіки вищої школи.

Постановка проблеми. Модернізація, якої потребує сучасне українське суспільство, неможлива без реформування освітньої галузі. Реформа вищої школи є однією з важливих складових перебудови суспільного життя країни, яка впливає на нього через підготовку висококваліфікованих кадрів, розвиток науки, техніки та інформаційних технологій, підвищення загальнокультурного рівня населення, його громадської активності тощо. Водночас її здійснення детермінується розвитком суспільства, властивими йому формами життєдіяльності.

Прийняття державних документів, які визначають напрямки розвитку вищої освіти (Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, Біла книга національної освіти України тощо) зумовлюють зміни в діяльності вишів. Завданням подальшого вдосконалення всієї загальноосвітньої системи, яке сформульовано в Законі України «Про вищу освіту», є поліпшення підготовки освітян у всіх її ланках, тобто «...передача, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвинутої особистості» [4]. Особливе місце в загальнодержавній системі освіти України, зазначив О. Дубасенюк, посідають вищі навчальні заклади, які мають, насамперед, працювати на перспективу розвитку суспільства [3]. В. Андрущенко наголосив, що вища школа покликана формувати інтелект нації, від цього залежить її майбутнє [1]. Досягнення цієї мети, безперечно, передбачає суттєві зміни в системі вітчизняної вищої освіти, її реформування.

Вищевикладене зумовлює необхідність формування нових вимог до освіти, насамперед професійної, посилення психолого-педагогічної підготовки викладача, бо саме вони визначають становлення його як фахівця, сприяють формуванню професіоналізму, професійної майстерності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить про постійний інтерес науковців, дослідників, освітян до проблеми професійного становлення майбутнього педагога. Професійну підготовку та діяльність як основну умову становлення високопрофесійного педагога розглядали Є. Барбіна, С. Гончаренко, І. Дичківська, О. Пехота, М. Фіцула та ін. Особис-

тості викладача вищу, зокрема його професіоналізму, саморозвитку, різним аспектам підготовки педагога до професійної діяльності, присвячено наукові дослідження О. Абдуліної, І. Беха, А. Бойко, Н. Кузьміної, Т. Яценко та ін.

Актуальними в наш час залишаються питання підготовки майбутнього педагога щодо виконання функцій професійної діяльності: інноваційними технологіями підготовки педагогів займалися А. Алексюк, А. Богуш, І. Зязюн, С. Сарасон та ін.; адаптацією випускників педагогічних вузів до професійної діяльності – С. Вершловський, Л. Лесохіна, Т. Шамова та ін.; підвищенням професійної кваліфікації педагогічних кадрів – Л. Кандрашова, В. Кузь, В. Луговий та ін.

Шляхи визначення професійних вимог до викладачів, висунутих сучасним суспільством, обговорено в працях І. Булах, М. Мруги, І. Філончука. На їхню думку, центральне місце в забезпеченні якості освіти посідає якість викладання, а отже, і якість самих викладачів, тобто їх знання, навички, здібності й нахили тощо.

Зауважимо, що нині активізується дослідження зазначеної проблеми в низках науково-популярних видань, у педагогічній і методичній періодиці. Збільшення кількості праць, присвячених професійному становленню майбутнього педагога, свідчить про пильну увагу вчених до цього питання. Водночас питання професійного становлення майбутнього магістра педагогіки вищої школи (далі – ПВШ) у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін вивчене недостатньо, що зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета статті полягає в розкритті роботи зі студентами магістратури щодо навчального курсу «Педагогічний контроль у системі освіти» та його значенні в системі професійного становлення майбутнього магістра ПВШ.

Виклад основного матеріалу. Процес становлення майбутнього магістра ПВШ як спеціаліста складається з багатьох компонентів – усвідомлення соціальної ролі праці педагога, самовиховання необхідних якостей, що моделюють особистість майбутнього спеціаліста, сприйняття вимог педагогічної професії, усвідомлених вимог до себе, реалізації творчої діяльності. Ці компоненти професійного становлення майбутнього педагога складають основу професійно-педа-

гогічної діяльності вузу, процес який включає і навчальну, і наукову, і виховну роботу.

Студенти магістратури беруть участь у таких видах освітньої діяльності: навчальній, самостійній, індивідуальній, науково-дослідній тощо. Зміст такої діяльності являє собою узагальнені вимоги до теоретичних і практичних знань, умінь та навичок майбутнього викладача.

На наш погляд, одне з головних завдань викладача вищого навчального закладу – виростити з кожного студента фахівця своєї справи. І Багаєва у структурі професійної педагогічної діяльності викладача виділила три складових компоненти: професіоналізм знань, професіоналізм спілкування, професіоналізм самовдосконалення [2].

Отже, професіоналізм викладача – це готовність та вміння використовувати на практиці знання, досвід у взаємодії зі студентами. Мати ґрунтовні знання – замало, щоб бути фахівцем своєї справи. Важливими складовими професіоналізму майбутнього викладача є: готовність до керівництва цілісним педагогічним процесом; створення комфортного психологічного середовища для навчання; вміння керувати власною поведінкою; вміння впливати на особистість та колектив; особистісно-орієнтований підхід до навчально-виховного процесу; здатність синтезувати інформацію з різних галузей науки в процесі викладання певного матеріалу; особистісна забарвленість матеріалу, «пропущення через себе»; постійне підвищення власних освітнього й інтелектуального рівнів тощо.

Формуванню в майбутніх магістрів ПВШ якостей фахівця здебільшого допомагає навчальний курс «Педагогічний контроль у системі освіти», метою якого є вивчення теоретичних основ педагогічного контролю; практична підготовка студентів до здійснення в навчальних закладах педагогічного контролю; формування уявлень про сучасний стан педагогічного контролю в системі вищої освіти; розвиток педагогічного мислення, здатність до аналізу педагогічних явищ, осмислення загальнолюдських пріоритетів в освіті тощо; формування готовності до використання педагогічних умінь і навичок у практичній діяльності, вміння проводити заняття у вищому навчальному закладі та розробляти до них навчально-методичні матеріали; проведення системи навчально-виховної роботи зі студентами; усвідомлення суті принципів контролю, які необхідні для ефективного функціонування системи педагогічних вимірів в освітньому процесі ВНЗ.

У межах цього курсу майбутні магістри ПВШ вивчають [5]:

- педагогічний контроль у навчальному процесі ВНЗ (цілі, суб'єкти, предметі завдання різних рівнів контролюючої діяльності в системі вищої школи України; особливості внутрішнього вузівського контролю закладу (або системи контролю за освітнім процесом із боку адміністрації навчального закладу); контрольні-аналітична діяльність суб'єкта управління у процесі перевірки навчальних занять викладача; процедура контролюючої діяльності на рівні внутрішнього вузівського контролю тощо);

- зміст, форми, методи та види контролю якості освіти (принципи контролю успішності; види оцінювання навчальних досягнень студентів; методи контролю знань студентів; значення, функції (освітня, виховна, розвивальна, діагностична, стимулювальна, оцінювальна, прогностична) та об'єкт

контролю; критерії та норми знань студентів; аналіз причин неуспішності студентів та дидактичні засоби боротьби з невдачами в навчанні тощо);

- психологічні відмінності навчальної оцінки та відмітки (поняття оцінки як результату і як процесу; співвідношення оцінки та відмітки; поняття парціальної оцінки (за Б.Г. Ананьєвим); об'єктивність оцінки, наявні підходи до оцінки результатів навчання, критерії й принципи; суб'єктивні тенденції оцінювання; заохочення та покарання як методи стимулювання; педагогічна оцінка як стимул; ефективність педагогічної оцінки тощо);

- розвиток системи тестування в Україні та за кордоном (розвиток системи тестування закордоном (А. Бінет (A. Binet), В. Штерн (W. Stern), Э. Торн-Дайк (E. Thorndike), Р. Годдард (R. Goddard), П. Йеркс (P. Yerkes) та ін.); розвиток класичної теорії педагогічних вимірювань і тестувань ХХ століття; створення сучасної теорії тестів; межі застосування тестового контролю в педагогіці; правила підготовки матеріалів для тестового контролю тощо);

- психолого-педагогічні аспекти тестування (соціально-етичні аспекти тестування: можливість помилок, що можуть вплинути на подальшу долю студента, згода брати участь у тестуванні, забезпечення конфіденційності тощо; недоліки традиційних методів контролю у ВНЗ; тестування як об'єктивний сучасний метод педагогічного контролю; формування оцінної шкали тестового контролю; вимоги до викладача під час складання тестових завдань; переваги й недоліки тестування);

- комп'ютерне тестування й обробка результатів. Інтерпретація результатів тестування (загальні уявлення про комп'ютерне тестування; переваги й недоліки комп'ютерного тестування; форми здійснення комп'ютерного тестування; типові психологічні й емоційні реакції студентів на комп'ютерне тестування; вплив на виконання тесту попереднього рівня комп'ютерного досвіду; інноваційні форми тестових завдань у процесі комп'ютерного тестування; комп'ютерне адаптивне тестування; online-тестування, його застосування в дистанційному навчанні);

- основні підходи до визначення понять рейтинг, моніторинг, портфоліо (рейтингова система оцінювання результатів навчання; основні принципи системи рейтингової оцінки; процедура проведення рейтингу; портфоліо як засіб оцінювання результатів навчання, поняття, види, функції портфоліо, характеристика розділів портфоліо; моніторинг у системі засобів оцінювання результатів навчання, поняття та види моніторингу в освітньому процесі; функції та принципи здійснення моніторингу; технологія здійснення моніторингу в навчальному процесі тощо);

- поняття якості освіти (оцінка діяльності педагогічного складу; стандарти якості освіти; планування якості освіти; самоатестація, внутрішній і зовнішній моніторинг тощо);

- європейська кредитно-трансферна система накопичення (ECTS) (характерні особливості ECTS; загальні умови користування ECTS; кредити ECTS; координатори ECTS; шкала оцінювання ECTS; європейська система «полегшеної шкали оцінювання» навчальних досягнень студента; сумісність різних систем оцінювання зі шкалою ECTS тощо).

Важливою передумовою під час вивчення навчального курсу «Педагогічний контроль у системі освіти» для професійного становлення майбутнього магістра ПВШ є організація викладачем творчого процесу на заняттях і залучення студентів до активної участі в ньому. Цьому сприятимуть такі форми організації навчання: лекція-бесіда, лекція-ділова гра, лекція-візуалізація з використанням опорних сигналів, «круглий стіл», мікрОВикладання, дискусія «навпаки», семінар-дослідження тощо.

Із метою постійного формування мотивації до професійних знань важливо використовувати самостійну роботу над завданнями практичного змісту, що буде призводити до активної та творчої діяльності на лекційних, семінарських чи практичних заняттях. Завдання спрямовані на систематичну самостійну роботу з метою засвоєння теоретичних знань, формування гуманістичного світогляду, творчого мислення, індивідуального педагогічного стилю. Матеріал, що пропонується студентам для самостійного вивчення, має особливе значення, то в сучасних умовах самостійна діяльність майбутніх педагогів дозволяє їм виявити індивідуальні здібності, визначити власні інтереси і ставлення до зарубіжного та вітчизняного досвіду, сформуванати власну думку.

Це можуть бути такі завдання (наведемо приклади):

- конспект: здійснити диференціацію понять «контроль», «перевірка», «оцінювання», «оцінка», «облік»; розкрити зміст понять «оцінка», «відмітка», «бал», визначити їх різницю; порівняти основні види контролю, їх дидактичні функції; порівняти критерії оцінювання знань і критерії оцінювання навчальних досягнень студентів; охарактеризувати пошуки передових педагогів у галузі контролю та перевірки знань студентів;

- таблиця: «Види контролю та відповідні йому методи й форми контролю»; «Основні етапи створення тестових завдань»; «Ефективність різних видів іспитів – переваги та недоліки»;

- доповідь: причини необ'єктивності педагогічної оцінки; технологія проведення письмового тестового іспиту й забезпечення об'єктивності вимірювання результатів тестування; порівняльна характеристика портфоліо та тестування як методів підсумкового контролю знань здобувачів; сутність поняття «міні-рейтинг» та алгоритм його розрахунку;

- презентація: методи контролю знань студентів; функції педагогічного контролю в системі освіти; контроль та оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів; історичні аспекти розвитку освітніх вимірювань; комп'ютерне тестування – інноваційний метод контролю знань навчальних досягнень студентів; системи комп'ютерного тестування знань; комп'ютерне тестування як засіб оцінювання рівня компетентності студентів.

Зауважимо, що самостійна робота, яка є суттєвим елементом активізації знань сприяє професійному становленню майбутніх магістрів ПВШ під час вивчення курсу «Педагогічний контроль у системі освіти», виконує такі функції: пізнавальну – поглиблення та удосконалення системи теоретичних і практичних знань, умінь і навичок, підвищення рівня освіченості, систематизація знань, удосконалення культури розумової праці, стимулювання самостійності студентів, творчості, розвиток пізнавальних інтересів тощо; розвивальну – підвищення культури розумової праці, збагачення інтелектуальних здібностей, активізація логічного мислення, мовлення, пам'яті, уваги тощо; виховну – формування волі, цілеспрямованості, відповідальності, дисциплінованості, самостійності як риси характеру тісного зв'язку із самоконтролем тощо; стимулювальну – усвідомлене виявлення мотивації й цілеспрямованості щодо набуття знань, розвиток спонукальних мотивів до самостійної роботи; контрольну – перевірка знань та об'єктивна їх оцінка, виявлення успіхів і недоліків у знаннях, уміннях і навичках, встановлення причин і шляхів їх усунення, визначення форм роботи, спрямованих на поліпшення успішності тощо.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи розглянуту проблему, констатуємо, що реформа вищої освіти, насамперед, стосується навчально-виховної діяльності. Перед вищою школою постало багато проблем і завдань, усі вони вимагають негайного розв'язання. Як показав досвід, магістратура не є винятком. Саме від того, як буде побудовано навчально-виховну діяльність майбутніх магістрів ПВШ, які якості й риси фахівця будуть сформовані, залежатиме майбутнє нашої освіти.

Отже, на нашу думку, навчальний курс «Педагогічний контроль у системі освіти» сприяє становленню студента як фахівця, уможлиблює оволодіння професійними знаннями, уміннями, навичками, досвідом та якостями, які будуть свідчити про його фахову компетентність та професіоналізм: поєднана із творчістю висока професійна ерудиція в тій навчальній дисципліні, яку, передусім, педагог викладає; здатність до системного підходу щодо аналізу, осмислення й розв'язання наукових проблем, а також критичного сприйняття результатів; організаційні здібності: уміння збирати інформацію, готувати та приймати рішення, планувати й конструювати навчально-виховну роботу, формулювати мету й завдання роботи, забезпечувати її виконання, контролювати, оцінювати та корегувати результати діяльності; інформаційна культура, що передбачає вміння користуватись усім арсеналом інформаційно-комунікаційних технологій під час виконання професійних завдань і самовдосконалення тощо.

Список літератури:

1. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 11-17.
2. Бабаєва И.Д. Учителю о профессионализме педагогической деятельности и путях его формирования / И.Д. Бабаева. – Усть-Каменогорск, 1988. – 99 с.
3. Дубасенюк О.А. Развитие вишшї освіти: тенденції та перспективи / О.А. Дубасенюк // Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура: матер. Всеукр. конф. – К.: ЮД НАПН України. – 2011. – С. 135-142.

4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.01.2014 р. (зі змінами від 7 грудня 2017 року № 2233-VIII). Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>.
5. Коркішко О.Г. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Педагогічний контроль в системі освіти» / О.Г. Коркішко. – Слов'янськ, 2016. – 65 с.

Коркішко Е.Г.

Государственное высшее учебное заведение
«Донбасский государственный педагогический университет»

**ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ СТАНОВЛЕНИЕ БУДУЩИХ МАГИСТРОВ
ПЕДАГОГИКИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ УЧЕБНОГО КУРСА
«ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ»****Аннотация**

В статье актуализирован вопрос профессионального роста будущих магистров педагогики высшей школы. Акцентировано, что одной из главных задач преподавателя вуза является формирование профессионала своего дела с каждого студента. Отмечено, что профессиональному становлению будущих магистров ПВШ в значительной степени помогает учебный курс «Педагогический контроль в системе образования». Раскрыто содержание программы данного курса. Рассмотрено самостоятельную работу как одну из форм активизации знаний и профессионального становления будущих магистров.

Ключевые слова: учебный курс, педагогический контроль, профессиональное становление, будущие магистры педагогики высшей школы.

Korkishko O.H.

State Higher Educational Establishment
«Donbas State Pedagogical University»

**VOCATIONAL FORMATION OF FUTURE MASTERS OF PEDAGOGY
OF HIGHER SCHOOL IN THE PROCESS OF STUDYING THE EDUCATIONAL
COURSE “PEDAGOGICAL CONTROL IN THE SYSTEM OF EDUCATION»****Summary**

The article actualises the issues of professional growth of future masters of pedagogy of higher school. It is accentuated that one of the main tasks of the university lecturer is to form a professional from each of his/her students. It is noted that the educational course “Pedagogical Control in the System of Education» helps to contribute greatly to vocational formation of future masters of Pedagogy of Higher School. The contents of the program of the indicated course are highlighted. Individual work is considered as one of the forms of activation of knowledge and vocational formation of future masters.

Keywords: educational course, pedagogical control, vocational formation, future masters of Pedagogy of Higher School.